

BBABAC 5 – BACHELOROPPGAVE MED FORSKNINGSMETODE

Barns taushet om seksuelle overgrep

**Universitetet
i Stavanger**

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Bachelor i barnevern

UIS mai 2022

Kandidatnummer: 5151

Antall ord: 12 329

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING.....	2
1.2 Presentasjon av problemstilling	3
1.3 Begrepsavklaringer	4
1.3.1 Seksuell helse	4
1.3.2 Seksualitet	4
1.3.3 Seksuelle overgrep	4
1.3.4 Makt	4
1.4 Formål med oppgaven.....	5
2. FAGLIG KUNNSKAP	6
2.1 Barns utvikling av seksualitet	6
2.2 Fagfolks kunnskap om å avdekke overgrep.....	7
2.3 Traume og smerteuttrykk	9
2.4 Skadevirkninger	11
2.5 Fortellinger og tanker fra barn	12
2.6 Regjeringens svar på forebygging.....	13
3. METODE.....	15
3.1 Valg av metode	15
3.1.2 Litteraturstudie som metode.....	16
3.2 Datainnsamling	17
3.2.1 Eksklusjons- og inklusjonskriterier	17
3.3 Analyse ved hjelp av en oversiktstabell.....	19
3.4 Presentasjon av artiklene.....	21
3.5 Studiens troverdighet	25
4. DISKUSJON.....	27
4.1 Barnas taushet knyttet til seksuelle overgrep.....	27
4.2 Kunnskap om seksuelle overgrep	28
4.2.1 Skolens undervisning om seksualitet.....	29
4.3 Voksne sin oppfatning av barns signaler	30
4.3.1 Barns stemme	31
5. AVSLUTNING.....	32
6. LITTERATURLISTE.....	33

1. INNLEDNING

Etter min oppfatning er seksuelle overgrep noe det snakkes lite om sammenlignet med hvor mange barn og unge som blir utsatt for dette. Bufdir har gjennomført en undersøkelse som viser at 1 av 5 jenter og 1 av 10 gutter blir utsatt for seksuelle overgrep før fylte 18år.

Undersøkelsen til Bufdir viste at gjennomsnittlig alder for barn som blir utsatt for overgrep er 11år og at jenter er mer utsatt enn gutter. Utviklingen med sosiale medier og internett gir også konsekvenser og økt risiko. Halvparten av ungdommer mellom 12-16år i undersøkelsen fra 2019 forteller at de har opplevd uønsket seksuell kontakt på sosiale medier og internett minst en gang. Dette kan dreie seg om å sende nakenbilder, få nakenbilder spredd på nett eller blir bedt om seksuelle tjenester (Bufdir, 2021).

Jeg oppfatter seksuelle overgrep som et tabulagt tema som er vanskelig å snakke om. Flere mennesker reagerer med avsky og har ofte lite kunnskap om emne. For å gjøre det lettere å snakke om slike temaer mener Hegge (2018) at vi aktivt må jobbe med temaet. Samtaler om nakenhet, onani og skjerming kan være vanskelig å snakke om både for voksne og barn. Usikkerheten kan knyttes til at man opplever det som privat og ubehagelig mener Hegge (Hegge, 2018, s. 51). Skundberg (2020) nevner i sin artikkel at kartlegging og informasjon fra og til barn om seksualitet er med på å identifisere skadelig atferd og overgrep. Barn har en kroppslig seksualitet som vil si at den er preget av sansefølelser og kropp. Barns uvitenhet om seksualitet gjør dem uskyldige. Dersom barn ikke lar seg avlede av leken har vi større grunn til bekymring eller grunn til å være nysgjerrige (Skundberg, 2020).

Gjennomsnittstiden fra et barn blir utsatt for seksuelt overgrep til barnet forteller om dette er 17,2år viser en undersøkelse gjennomført av Steine et al. (2016). I runde to av undersøkelsene kommer det frem at barn ikke forteller om seksuelle overgrep blant annet for de er redde for å ikke bli trodd, de har skyldfølelse og er redde for hva dette kan ødelegge innad i familien. Det blir også fortalt at de manglet ord og begreper for å kunne fortelle det til noen, og at det ofte tok lang tid før de forstod hva de var blitt utsatt for (Steine et al., 2016).

Barn har rett til å bli beskyttet fra blant annet seksuelle overgrep, omsorgssvikt og vold. I lovverket er det spesielt Barnekonvensjonen, Barnevernloven, Opplæringsloven, Barnehageloven og Grunnloven som omhandler barnas rettigheter knyttet til dette. Barn i denne forstand omhandler alle mennesker inntil 18år. Rettighetene går i hovedsak ut på at barn har rett til å bli hørt, respektert, kjærlighet, trygghet og forståelse. Barn har også rett på

nødvendig hjelp og eventuelt beskyttelse for å sikre god oppvekst. Det er pliktet å treffe alle egnede nasjonale og multirelaterte tiltak for å hindre og beskytte barn mot alle former for seksuell utnyttning eller seksuelt misbruk. Staten har også ansvar for å legge til rette når det gjelder den økonomiske, helsemessige og sosiale tryggheten som trengs der barnet bor. Alle ansatte i skole og barnehage er også pliktet til å melde fra uten hensyn til taushetsplikten dersom det er mistanke om vold eller seksuelle overgrep.

Det er flere voksne som hevder at det å prate om seksualitet og kjønn gjør at barn blir forvirret eller at man pådytter barn kunnskap de ikke trenger. Hegge (2018) mener at det ikke stemmer. Å trygges i egen kropp er i større grad mulig dersom barn lærer om kåthet, piring, følelser og grenser. Formidle tydelige grenser og trivsel med seg selv, og det å like kroppen sin er sunt. Det vil også gi sunn seksuell helse mener Hegge (Hegge, 2018, s. 113).

Forebygging av seksuelle overgrep er av politisk interesse og er oppe på dagsorden i flere arenaer. Regjeringen ratifiserte Europarådets konvensjon i 2018 kaldt Lanzarote-konvensjonen. Formålet med konvensjonen er å bekjempe og forebygge alle former for seksuelt misbruk og seksuell utnyttning av barn. Konvensjonen inneholder bredt spekter av forebyggende, hjelpe- og støttetiltak for voldsutsatte og tiltak for seksuallovbrytere som jeg vil komme nærmere inn på i teori delen (Barne- og familiedepartementet, 2019).

1.2 Presentasjon av problemstilling

Barn som utsettes for tabuiserte traumer som seksuelle overgrep, befinner seg i en dobbel risiko hevder Søftestad (2018). Risikoen fordobles ettersom barnet blir utsatt for nedbrytende effekter etter vonde erfaringer. Barna frarøves også de voksnes beskyttelse ettersom de sjeldent forteller om overgrepene (Søftestad, 2018, s. 77). Som tidligere nevnt er gjennomsnittiden for å fortelle om utsatt overgrep 17,2år etter overgrepet. Med kunnskap om traumer og påkjenninger vet vi at desto lengre tid et barn blir utsatt for traumer desto større er sannsynligheten for psykiske helseproblemer (Søftestad, 2018, s. 76).

Min problemstilling blir derfor: Hva skal til for å få barn til å fortelle om seksuelle overgrep?

Jeg ønsker i min oppgave og se nærmere på barnas kunnskap om seksualitet og hvor barn innhenter kunnskap om dette. Jeg tar utgangspunkt i 1-10. trinn i min oppgave. Jeg ønsker også å se nærmere på hvordan kunnskap om seksualitet og seksuell helse kan være en hjelpende faktor for barn til å fortelle om seksuelle overgrep.

1.3 Begrepsavklaringer

1.3.1 Seksuell helse

Fysisk og følelsesmessig velvære er alle tilstander påvirket av den seksuelle helsen beskrevet av WHO (2017). For at den seksuelle helsen skal opprettholdes kreves det at alle rettighetene knyttet til seksualitet oppfylles, respekteres og beskyttes. En god seksuell helse krever lystbetonte og trygge rammer, positive og respektfulle tilnærminger knyttet til seksualitet og seksuelle forhold (WHO, 2017, s. 3).

1.3.2 Seksualitet

Seksualitet omhandler ikke bare det seksuelle hos et menneske. WHO (2017) forklarer at seksualitet er et sentralt aspekt i det å være menneske. WHO definerer at seksualitet omhandler seksuell legning og roller, kjønnsidentiteter, intimitet, nytelse og reproduksjon. Vi finner og uttrykker seksualiteten i fantasier, holdninger, oppførsel, forhold, relasjoner, tanker, tro og ønsker. Seksualiteten blir påvirket av samspillet blant annet mellom økonomiske, biologiske, sosiale, juridiske, religiøse og kulturelle faktorer (WHO, 2017, s. 3) Jeg vil komme tilbake til dette i teorikapitlet.

1.3.3 Seksuelle overgrep

Definering av seksuelle overgrep er et komplekst fenomen og krever kunnskap fra flere fagfelt mener Søftestad (2018). Da det er flere forhold som rammes finnes det ikke bare en definisjon på seksuelle overgrep. En definisjon kan være fruktbar for miljøterapeuten, mens en annen definisjon er fruktbar for politiet. Elementer som hører til i definisjonen er krenkelse for barnets integritet og at handlingene er ulovlige. Barnet er heller ikke modent til å kunne gi samtykke. Videre kategoriseres seksuelle overgrep innenfor tre rammer i straffeloven. Dette er seksuelt krenkende atferd, seksuell handling og seksuell omgang (Søftestad, 2018, s. 23).

1.3.4 Makt

I forbindelse med seksuelle overgrep er overgriperen overlegent sterkere fysisk og psykisk enn det utsatte barnet påpeker Søftestad (2018). Barnet opplever i forbindelse med seksuelt

misbruk en total maktesløshet hvor overgriperen har makten til å definere hva som skal skje. Overgriperen bruker midler som uvirkeliggjøring, skyldattribuering, trusler, alminneliggjøring og kjærlighetsdefinering. Ved overgrep skiller det seg radikalt hvordan overgriperen er som person og hvordan personen fremstår ved selve overgrepet. Overgriper kan beskylde barnet ved å si det er barnets feil, eller true barnet til stillhet. Ved å alminneliggjøre de seksuelle handlingene kan overgriperen fortelle barnet at det er normalt i alle familier, men at det ikke snakkes om. Overgriperen kan også fortelle at overgrepene er tegn på kjærlighet. Dette kan være at barnet er spesielt eller at barnet betyr så mye for overgriperen (Søftestad, 2018, s. 50).

1.4 Formål med oppgaven

Formålet med oppgaven er først og fremst å undersøke hva som gjør at barn ikke forteller om seksuelle overgrep. For å kunne svare på det trenger jeg innsyn i barns kunnskap og erfaringer på elementer som gjør at de forteller. Jeg kommer også til å gå nærmere inn på voksnes tidligere erfaringer med overgrep og om hvilke faktorer som gjorde at de fortalte om seksuelle overgrep. I denne sammenheng ønsker jeg å se om det er noe vi profesjonelle kan tilrettelegge eller gjøre for å få barn til å fortelle om seksuelle overgrep tidligere.

2. FAGLIG KUNNSKAP

2.1 Barns utvikling av seksualitet

Allerede fra fødselen har barnet seksualiteten i seg sier Aasland (2015) og i likhet med identiteten blir seksualiteten utviklet gjennom samspill med personene rundt oss. Vi tilpasser oss omgivelsene vi vokser opp i, gjennom negative og positive tilbakemeldinger. De nærmeste omsorgspersonene og etter hvert venner, slektninger, barnehage, skole og ikke minst internett og sosiale medier er med å forme og påvirke oss (Aasland, 2015, s. 13). Seksualitet omhandler også vårt behov som menneske til å bli sett og anerkjent, men også på tilhørighet nevner Hegge (2018). Seksualiteten dreier seg blant annet om preferanser, identitet, glede og følelser (Hegge, 2018, s. 14). Aasland (2015) påpeker at ettersom seksualiteten påvirkes og formes fra vi er født trenger også barn kunnskap om seksualiteten. Barn har seksuelle følelser og trenger hjelp til å tyde dem. Dersom barn ikke får den informasjonen de trenger vil et barn mangle kunnskap og gode erfaringer om et viktig tema (Aasland, 2015, s. 14).

Hegge (2018) mener vi har lært alt for lite om seksualitet fra vi var barn. Å ha kunnskap om seksualiteten gir oss bevissthet rundt holdninger og verdier som fører til handlinger. Barn trenger ord og viten for å kunne sette egne grenser. Seksualiteten kan til tider være ubehagelig, men den er en del av det å være menneske. Å kjenne på våre egne grenser og lyster knyttet til hva som er behagelig og ikke, er viktig for å bevisstgjøre seksualiteten (Hegge, 2018, s. 14). Barn prøver ut gjennom seg selv og med jevnaldrende hva som er godt og spennende sier Aasland (2015). Gjennom leker får barn erfaringer hva de påvirkes av og hvordan de selv kan påvirke. Barn er nysgjerrige og utforsker gjennom "barnlige" seksuelle leker. Lekene er barnlige helt frem til barna inntreffer puberteten og må derfor ikke forveksles med voksen seksuell aktivitet (Aasland, 2015, s. 21).

Barnlige seksuelle leker er normalt og er en del av den normale utviklingen sier Skundberg (2020). "Doktor leken" barna utøver i barnehagen og skolen er ikke skadelig, men voksne har lett for å tolke den som seksuell. Barnas lek skal ikke være inspirert, skapt eller utløst fra voksne impulser om seksualitet, men naturlig nysgjerrighet. Det er bra å være bevisste på handlingsmønster og språk hos barn, men det er viktig å skille hva som er naturlig og hva som kan være tegn på noe mer. Konsekvenser fra voksnes reaksjoner og handlinger kan medføre overreaksjoner på adekvat utvikling, eller underreaksjoner på noe skadelig eller

bekymringsfullt (Skundberg, 2020). Aasland (2015) påpeker også at den voksne sin reaksjon på barnlige seksuelle leker kan sette spor i barnet og resultere i at barnet opplever skam og skyldfølelse. Denne følelsen kan man risikere følger barnet videre i tenårene og inn i voksen livet (Aasland, 2015, s. 70).

Det er ikke alle voksne eller foreldre som synes det er lett eller vet når de skal begynne å snakke om seksualitet og kropp hevder Aasland (2015). Noen barn er nysgjerrige og spør mye, mens andre barn sier ingenting. Noen voksne tenker at rett tid er når barnet kommer selv og spør. Aasland mener det er mange barn som også er nysgjerrige, men som ikke tørr å ta initiativ til samtalen selv. Barn utvikler seg fort, så dersom barnet blir fortalt noe når de er 5 år og igjen når de er 9 år vil de lære noe nytt hver gang. Når barna treffer 9-10 års alderen begynner barna å bli flau, da de mest sannsynlig vet noe om hvordan barn blir til. Dette kan være informasjon de har fått fra venner, andre voksne, skole eller fra ulike porno- og nettsider. Barna danner seg forestillinger om hvordan de blir til, da de tar til seg informasjon her og der. Dersom ikke voksne snakker med barna om denne informasjonen kan man risikere at barna får en feiloppfattelse, eller i verste fall skadelige forestillinger om hvordan ting henger sammen. Aasland har selv snakket med 9 åringer som tror at babyen kommer ut av navlen til mammaen, eller 8 år gamle jenter som bare tror at de har tishull og avføringshull (Aasland, 2015, s. 77-79).

Lærdommen om seksualitet som barn tilegner seg i barndommen henger ofte sammen med, og videreføres til tenårene og voksen alder, påpeker Aasland (2015). Negative holdninger barna utsettes for knyttet til nakenhet og seksualitet vil derfor være med å påvirke barnets forhold til egen seksualitet og kropp (Aasland, 2015, s. 73). Hegge mener vi må alle ta del i arbeidet som omhandler å tydeliggjøre grenser om hva som er greit og ikke. Vi må løfte frem den lystbetonte og kraftfulle siden av det å være menneske, nemlig seksualiteten (Hegge, 2018, s. 15).

2.2 Fagfolks kunnskap om å avdekke overgrep

Vi må se nøyer på oss selv for å forklare den manglende avdekkingen av seksuelle overgrep mener Søftestad (2018). Vår kultur motsetter seg i stor grad erkjennelsen over at voksne misbruker, utnytter eller skader barn. Fagfolk og voksne reagerer gjerne ikke like spontant ved mistanker om seksuelt misbruk, som vi gjør ved en fysisk ulykke som for eksempel en brukket arm. Slike reaksjoner kan ofte sees som mestringsstrategier vi voksne mer eller

mindre bruker bevisst. Søftestad mener at ved å trene på å bevisstgjøre våre fortolkninger og handlinger kan vi øke bevisstheten på våre reaksjoner og underreaksjoner. Kunnskap om erkjennelse og identifisering av våre reaksjoner kan redusere de negative virkningene (Søftestad, 2018, s. 64-65).

Seksualitet er et tabubelagt tema sier Aasland (2015) som gjør at voksne og barn ikke snakker sammen om dette. Vasking av tissen og rumpa er gjerne det eneste barn og voksne har felles kjennskap til. Dette gjør at barn kan ha problemer med å finne ord eller måter til å forklare hva som har skjedd, eller formidle tanker de sitter med (Aasland, 2015, s. 90). Det å våge, respondere, lytte og tåle å se, er avgjørende mener Hegge (2018) for å kunne gi barn tilstrekkelig og adekvat støtte og hjelp. Dersom vi ikke velger å gjøre det, svikter vi dem i deres ønske om egenverdi og utvikling. Vi kan risikere at barn selv ikke føler at de er fortjent nærhet og tilhørighet (Hegge, 2018, s. 46).

Ved mistanker om seksuelle overgrep oppstår det også mange sterke reaksjoner både hos fagfolk og privatpersoner sier Søftestad (2018). Vi kan fraslå oss tanken om at barnets atferd kan skyldes seksuelle overgrep. Temaet blir gjerne heller ikke snakket om i faglige samtaler blant kollegaer, ubevisst eller bevisst. Seksuelle overgrep mot barn er gjerne det mest grusomme et barn kan oppleve. Alle involverte parter i en overgrepssak reagerer ofte sterkt på mistanker eller opplysninger om overgrep og arbeidet kan preges av følelsesmessig kaos. Det å ta feil av en mistanke om seksuelle overgrep kan være en stor frykt, da vi ikke ønsker å anklage en uskyldig person. Instinktet vårt reagerer med vegring for å involvere seg i andre familiers problemer og for å bli innblandet i en overgrepssak. Det er stor kompleksitet ved overgrepssaker ettersom det er mange parter som skal ivaretas. Det er en rekke med fagfolk fra ulike etater som blir involvert. For å kunne løse slike oppgaver kreves det kunnskap om ulike lovverk, kompetanse, vilje til samhandling og ulike metoder (Søftestad, 2018, s. 65).

Grunnen til at vi trenger barns fortellinger om seksuelle overgrep mener Søftestad (2018) er tredelt. For at vi som fagpersoner skal kunne avdekke overgrep og beskytte barn trenger vi deres fortellinger. En annen grunn er at for barn skal kunne forstå og bearbeide de følelsesmessige utfordringene knyttet til overgrepene, trenger de samspill og hjelp fra de voksne. Det å kunne bearbeide den tause overgrepserfaringen i sin livshistorie er viktig for barnets utvikling. Den siste grunnen er at vi trenger kunnskap for å kunne forebygge nye overgrep. Det er voksne sitt ansvar å kommunisere med barn om hva som er lov og ikke. Vi

skal formidle til barn om krenkelser og hva krenkelser mot kroppen er, vi skal også gi informasjon om hva barn skal gjøre dersom de blir utsatt for dette (Søftestad, 2018, s. 154).

Overgrepsutsatte forteller som oftest om overgrep først til mødre, venner eller andre privat personer. Det er sjeldent at den første fortellingen om overgrep skjer til fagpersoner sier Søftestad (2018). Videre referer Søftestad til studie fra London et al. (2007) som påpeker viktigheten av å legge til rette for at barn skal fortelle om seksuelle overgrep. Dette da store antall studier viser at barn som oftest forteller om seksuelle overgrep når de blir spurt om dette direkte (Søftestad, 2018, s. 73). Søftestad referer til to hovedtyper avdekkingsforløp som er *avdekking på vegne av andres initiativ* og *målbevisst avdekking*. De fleste av overgrepene som blir avdekket faller under kategorien “andres initiativ”. Ulike eksempler på dette kan være å reagere på barns seksuelle atferd eller reagere på at barnet har vært i kontakt med en person som tidligere er mistenkt for seksuelle overgrep. Andre faktorer kan være synlige fysiske merker eller at de blir avdekket på vegne av menneskers handlekraft. Gjennom målbevisst avdekking forteller barnet selv om overgrep på eget initiativ. Skoleundervisningen som handler om kropp og seksualitet kan være en faktor. En annen årsak kan være tenåringsjenter som handler ut fra sinne, mot overgriper eller fra støtte og innflytelse fra venner (Søftestad, 2018, s. 136-137).

2.3 Traume og smerteuttrykk

Konsekvensene av et traume som barnet blir utsatt for avhenger om hendelsen er tabuisert i kulturen eller ikke mener Søftestad (2018). Hendelser som ikke blir snakket om er vanskelige å navngi. Det betyr også at det er vanskelig å snakke om, forklare og søke hjelp til å løse. Ved å ikke fortelle om traumer eller søke hjelp risikerer man at offeret for traumet undertrykker følelser og minner knyttet til hendelsen som kan medføre omfattende fysiske og psykiske plager (Søftestad, 2018, s. 76). Søftestad sier videre at barn som blir utsatt for seksuelle overgrep havner i en dobbel risikosituasjon. Etersom de blir utsatt for noe traumatiserende og i tillegg til at det traumatiserende er tabuisert gjør det vanskeligere for barn til å søke hjelp eller fortelle det til sine omsorgspersoner. Dette gjør at barna mister beskyttelse for overgrep de har blitt utsatt for samtidig som de ikke blir beskyttet mot nye overgrep (Søftestad, 2018, s. 77).

Utviklingstraume kan oppstå kombinert av to faktorer forklarer Nordanger & Braarud (2020). Påkjenningen av traumatisk stress trigger alarmreaksjoner hos barnet. Dersom barnet ikke blir

møtt med riktig reguleringsstøtte til å støtte opp reaksjonene, kan barnet danne utviklingstraumer. Dette påpeker alvorligheten av konsekvenser ettersom barn ikke forteller noen om seksuelle overgrep. Barnet blir stående alene og må da regulere alarmreaksjoner på egenhånd (Nordanger & Braarud, 2020, s. 73). Det kan være vanskelig å skape sammenheng, forklaring eller samtale om traumer påpekes det i RVTS-SØR sin traumeguide. Dette ettersom traumeminnene er lagret språkløst i følelser, inntrykk, fornemmelser og bilder. Disse minnene kan utløses av ytre sansetrykk som lyd, lukt, syn eller berøring. Flash-backs av minnene kan gi en reel karakter av gjenopplevelse og barn er spesielt sårbare for dette i stille situasjoner eller ved leggetid. Hjernen klarer ikke alltid å fordøye de traumatiske hendelsene til helhetlige opplevelser. Barn kan derfor reagere impulsivt, reaktivt, passivt eller likegyldig. Man kan risikere at hjernen påvirkes i den grad at ny læring, konsentrasjon, hukommelse og oppmerksomhet svekkes. Dette kan medføre at barna sliter med å utvikle tillit og tilknytning til andre mennesker samt selvregulering (RVTS-Sør).

Alle barn har sine individuelle måter å reagere og håndtere stress eller risiko på sier Borge (2003). Barn kan daglig over lengre perioder oppleve farlige eller alvorlige situasjoner, men likevel ha en tilfredsstillende psykologisk fungering i det daglige. Dette kan defineres som resiliens, mer utdypende vil det si at noen barn har sin egen motstandskraft til å motvirke psykologiske problemer knyttet til oppvekst i truende og skadende omgivelser (Borge, 2003, s. 14-15). Resiliente barn kjennetegnes ofte å ha egenskaper som gode kognitive evner, indre kontroll, sterk selvtillit, god selvkontroll samt ikke påta seg skylden (Søftestad, 2018, s. 85-86). Ved traumer kan vi skille mellom enkeltraume og komplekse eller kroniske traumer forklarer Søftestad (2018). Et enkeltraume er en traumatisk hendelse som skjer en gang, dette kan være naturkatastrofer, en enkel voldshendelse eller et enkelt overgrep. Noen av barna blir utsatt for overgrep flere ganger og gjerne over flere år, da snakker vi om komplekse eller kroniske traumer. Å ha kunnskap om traumbegrepet som fagfolk gir oss en bedre forståelse og posisjon til å møte følgende barna har med seg etter overgrepene (Søftestad, 2018, s. 75).

Det er flere smerteuttrykk eller signaler hos barna som kan være viktige for fagfolk å være oppmerksomme på sier Aasland (2014). Dette kan blant annet være at barnet er veldig lykkelig hele tiden eller søker mye oppmerksomhet og kjærlighet. Andre signaler kan være redsel, fraskyvnning av omsorg eller at barnet stadig havner i konflikter. Det kan også være symptomer som hodepine, urinveisinfeksjon, magesmerter, kjønnsykdommer, dårlig munnhygiene som bivirkning etter oral sex, avføringsvansker eller smerter i underlivet. Dette

er ikke kun tegn på seksuelle overgrep og kan også være signaler etter andre typer traumer, men at det er verdt en grundigere undersøkelse av barnets livssituasjon. (Aasland, 2014, s. 79-81).

2.4 Skadevirkninger

Søftestad (2018) sier forutsetningen for å oppleve eksistensiell trygghet er truet for barn med tabuiserte traumer. Barna blir utsatt for nedbrytende prosesser som påvirker identitetsutvikling og virkelighetsoppfatning. Dette kan blant annet være at barna lever i uforutsigbarhet og mangel på kontroll. Barna stoler ikke på sine egne vurderinger. Barna har vokst opp med at voksne ikke er til å stole på, som gjør at verden og alt den inkluderer blir grunnleggende utrygg. Barna kan også slite med tillit. Barna har blitt utsatt for frykteligheter og vet ikke lenger hvem de kan stole på eller hvem som stiller opp for dem.

Kjerneopplevelsen av seg selv kan bli svekket og barna kan oppleve at de mangler egen kontroll, egen verdighet, selvoppfattelse og at de ikke fortjener andres kjærlighet (Søftestad, 2018, s. 84-85). Å ha en trygg og god tilknytningsevne som barn, vil sikre at barnet får den nødvendige emosjonelle støtte sier Helgesen (2015). God tilknytning er nødvendig for barns stadige utforskning av virkeligheten og foreldre blir sett på som en viktig trygghetsbase for barnet. En sunn selvstendighetsutvikling grunnlegges av trygg tilknytning (Helgesen, 2015, s. 156).

Søftestad (2018) sier utviklingen hos traumeutsatte barn kan bli forsinket eller forstyrret. Voksne kan se kroppslige signaler og avvik i forhold til søvn, fordøyelse og temperaturregulering. Det kan også omfatte taktil persepsjonsforstyrrelse som manglende fornemmelse av smerte eller hypersensitivitet til berøring eller fysisk kontakt. Avvik på høyde eller vekt kan fremkomme, samt problemer med balanse, koordinasjon eller finmotorikk. Fagfolk kan også se ulike kategorier av somatiske smerter. Dette kan fremkomme i kommunikasjon der barnet selv sier de har vondt i hode, men er egentlig tegn på sinne eller stress. Psykofysiologiske tegn som muskelsmerter kan være tegn på stress eller anspenthet. Andre oppfatninger kan være redusert selvkontroll, tilknytningsevne og dissosiering. Barna kan slite med eget selvbilde og ha reduserte kognitive ferdigheter. (Søftestad, 2018, s. 101-107). Andre skadevirkninger som Aasland (2014) påpeker er rusbruk, prostitusjon eller spiseforstyrrelser. Grunnen til disse skadevirkningene kan være et ønske om å selv ta tilbake kontrollen av egen kropp, dempe minnene eller at de ønsker å frata

overgriper makten ved å gjøre kroppen og seg selv mindre interessant. Aasland referer til at 30% av alle med spiseforstyrrelser har blitt utsatt for seksuelle overgrep (Aasland, 2014, s. 91-92).

2.5 Fortellinger og tanker fra barn

Det er flere barn som forteller at de ikke vet hva fysisk vold, psykisk vold eller seksuelle overgrep er, sier Sanner (2020). De forteller at de har manglende kunnskap om hva som er lov og ikke. De vet at fremmede ikke har lov å gjøre noe seksuelt med dem, men de visste ikke at det samme gjaldt for foreldre, familie og annet nettverk (Sanner, 2020, s. 28). Utsatte barn som har blitt spurt om hva som kan være med å avverge seksuelle overgrep svarer de fleste at de trenger mer kunnskap. Barn forteller at de trenger å vite hva de voksne kan gjøre som er greit og ikke. Gjennom vold og seksual undervisning i skolen er det flere barn som har fått forståelse for det de blir utsatt for ikke er lov (Sanner, 2020, s. 47). Overgrepsutsatte barn har ofte lært å holde tanker og følelser på avstand eller at de har lært seg å stenge dem inne. Metoder de finner til å overleve eller håndtere dette på kan være gjennom selvskading, slåssing, eller å utøve overgrep mot andre. Andre barn kan ønske de var usynlige og vil derfor fremstå ekstra blide, flinke eller snille (Sanner, 2020, s. 75).

En hovedgrunn som går igjen for at barn ikke forteller om seksuelle overgrep er at de ikke vet hva som skjer dersom de forteller om dette, sier Sanner (2020). Barn opplever å bli skremt eller truet av dem som utfører handlingene. Historier som at barna blir kidnappet av barnevernet, at de aldri får se familien igjen og at de kan bli plassert på skumle institusjoner påvirker barnet til å tie. Barn beskytter seg selv med å ikke fortelle ettersom det er flere grunnleggende spørsmål de ikke har svar på. Dette kan være spørsmål som hva skjer videre? Hvem kan jeg fortelle det til, og tåler de å høre det? Hva skjer med familien? Blir det verre for barnet? (Sanner, 2020, s. 28).

Informasjon fra barn sier at de trenger tid til å venne seg til tanken å snakke om de vonde opplevelsene sine. For mange barn betyr dette at det er avgjørende å snakke med samme person flere ganger. Dersom den voksne sender barnet videre til noen andre, kan barnet oppfatte dette som en avvisning. Dette kan medføre at barnet trekker tilbake det de har sagt eller at de endrer på historien (Sanner, 2020, s. 77). Barn forteller videre at de opplever ofte at voksne kommer fort med forslag til løsninger, dette ofte før barnet selv har sagt hva de trenger. Barn ønsker først og fremst at de voksne skal være nysgjerrige og lyttende. Det er da

barn kjenner at de blir tatt på alvor og at de blir hørt. Dette medfører at det vonde trykket barnet sitter med kan løsne og at det føles litt lettere (Sanner, 2020, s. 89).

Barn som har blitt utsatt for seksuelle overgrep kan fortelle at de trodde det var de det var noe galt med. Kvalmen og smertene i kroppen ble ikke forstått som sammenheng før de var unge voksne og oppdaget hva de var blitt utsatt for. Sanner mener at det er lite systematisk ordning i kommunene til hvem som har ansvaret å formidle informasjon til barn og unge om hva som voksne har lov til og ikke. Sanner mener dette må gjøres regelmessig og at det må et tydeligere ansvar til hvem som skal formidle kunnskap om vold og overgrep til barn og unge. Sanner mener dette er avgjørende for å forebygge vold og overgrep mot barn (Sanner, 2020, s. 104-105).

Ved å fortelle små sannheter til voksne ønsker barnet å teste de voksne reaksjoner før de forteller hele sannheten sier Aasland (2014). Årsaken til dette er at dersom barnet ikke får den reaksjonen de håper på kan de trekke sannheten tilbake uten å ha sagt for mye (Aasland, 2014, s. 71). Det er viktig å huske på fra voksne sin side at barn oppnår ingenting ved å lyve om overgrep. Det er derfor sjelden at fortellinger i liten eller stor grad fra barn er løgn (Aasland, 2014, s. 43). Barna er hovedpersonen i fagfolks arbeid med overgrepssaker, men det er ingen selvfølge at barna blir behandlet som et subjekt med kompetanse og mulighet til å bidra påpeker Søftestad (2018). Det er mye lovverk og regler som gjør at det er lett for den voksne og gå seg vill blant voksen stemmene og glemme barnets stemme. Det er også flere spørsmål som skal stilles før en avgjør når og hvor man trekker inn barnets stemme (Søftestad, 2018, s. 158). En annen faktor Søftestad påpeker er barnets språk og utvikling. Dersom man tvinger barnet til å bruke samme språk som voksne, er det ikke sikkert at vi forstår hverandre og får den informasjonen vi trenger. Uavhengig av alder kommuniserer vi alle på utallige måter gjennom tonefall, bevegelser, tempo, blick, mimikk, lyder, lek osv. Vi voksne må kanskje være mer kreative og nysgjerrige for å oppfatte og lese barnas signaler og beskjeder (Søftestad, 2018, s. 161-163).

2.6 Regjeringens svar på forebygging

Som nevnt i innledningen ratifiserte Norge Lanzarote konvensjonen i 2018. Konvensjonen omtaler seg om en rekke tiltak som skal beskytte og skjerme barn mot seksuelle overgrep og vold. Konvensjonen inneholder både kortsiktige og langsiktige tiltak og strategier for å

forebygge overgrep. Skolen har mye av ansvaret i å forebygge, håndtere og avdekke saker om vold og overgrep. Det er derfor økt fokus på kompetansebygging hos de som jobber i skolen (Lanzarote-konvensjonen, s. 8). Læreplanene omfatter kompetanse knyttet til respekt, kjønnsroller, seksualitet og grensesetting. Det er også fokus på nettvett og hvordan det fremstilles i ulike media og konsekvenser av dette. Det er fremmet ulike plattformer og veiledere for å kunne gi ansatte arbeidstrening i arbeidet knyttet til dette (Lanzarote-konvensjonen, s. 18-19).

Helse- og omsorgsdepartementet ønsker å tydeliggjøre betydningen knyttet til kunnskap om seksuell helse gjennom strategien «Snakk om det». Målgruppen for strategiplanen er hele befolkningen og alle som jobber innenfor helse- og omsorgstjenesten og forskjellige interesseorganisasjoner. Utgangspunktet for strategien er at seksualiteten er en helsefremmende ressurs og at det kan bidra til større livskvalitet. Det overordnede målet er å sikre alle mennesker nødvendig kunnskap og kompetanse for å kunne ivareta sin egen seksuelle helse (Snakk om det, 2016, s. 7-8). Holdninger og kunnskap om samtykke, kropp og grensesettinger er viktige faktorer for å forebygge overgrepssituasjoner.

Kompetansemålene for de yngste klassetrinnene bygger på grensesetting og forståelse for egen kropp. Innen fjerdeklasse skal barna blant annet kunne forstå barns rettigheter fra FNs barnekonvensjon. Den klassiske forståelsen av seksualitetsundervisning faller inn i 7. trinn. Forskjell mellom ønsket og uønsket seksuell kontakt og overgrep samt diskusjoner rundt seksualitet er mål for 10. trinn (Snakk om det, 2016, s. 15-16).

“Snakk om det” poengterer at kunnskapen om seksualitet er nødvendig å ha, før barn og unge står i en situasjon hvor man trenger kunnskapen. På denne måten er undervisningen om seksualitet forebyggende. Samfunnet befinner seg i en voksende kulturell forskjell, det er derfor viktig at kunnskap om respekt og mangfold kommer tidlig inn i undervisningen (Snakk om det, 2016, s. 15-16). Nytt initiativ fra kunnskapsdepartementet går ut på samarbeid mellom de ulike grunnutdanningene på områder om vold og overgrep. Dette gjelder høyere utdanninger som sosialfag, lærere, helsefag, politi og spesialpedagoger. Ønsket er at studentene skal kunne danne seg bedre innsikt i sitt eget og andres yrkes ansvarsområder. Dette vil medføre at de er bedre rustet til tverrfaglig samarbeid (Lanzarote-konvensjonen, s. 20).

3. METODE

3.1 Valg av metode

Det er ikke bare krav om sannhet og ærlighet når det kommer til å være metodisk, det stiller også krav til å systematisere våre tanker. Dalland (2007) beskriver at det er et allmenngyldig krav i hvilken som helst metode. For å få frem ny kunnskap eller å etterprøve om påstander er holdbare, sanne eller gyldige trenger vi ulike metoder (Dalland, 2007, s. 47).

Metode slik Dalland (2007) beskriver er noe vi bruker for å få vite klarere hvordan vi skal gå til verks for å fremskaffe eller etterprøve kunnskap. Hvilken metode vi velger å bruke avhenger av hvilken kunnskap vi ønsker å belyse eller undersøke. Metoden blir som et redskap som skal hjelpe oss å samle inn data vi trenger til vår undersøkelse (Dalland, 2007, s. 81). Å stille spørsmål om metode før undersøkelsen handler om hvordan man ønsker det skal gå. Å ta opp metode spørsmålet på ny etter en undersøkelse er gjennomført innebærer selvkritikk. I ettertid undersøker man også om man brukte rett redskap til å besvare problemstillingen (Dalland, 2007, s. 87).

Det finnes ulike metoderetninger rettet mot ulike mål, Dalland (2007) refererer til myke og harde data ved bruk av kvalitativ og kvantitativ metode. Målbare enheter med sikte på å finne gjennomsnitt, prosenter og regnestykker beskriver kvantitativ metode. Meninger og opplevelser er ikke lett å måle eller tallfeste, dette er lettere å tolke og formulere og blir derfor fremstilt i en kvalitativ metode. Kvalitativ og kvantitativ metode blir ofte brukt i kontrast mot hverandre. Både kvalitativ og kvantitativ metode ønsker å fange opp og belyse en bedre forståelse av hvordan samfunnet, enkelt individer, grupper og institusjoner handler, tenker og fungerer (Dalland, 2007, s. 82-83)

Ulike metoder er variert krevende for utøveren. Dersom man skal telle noe holder det å fremlegge hvordan regnestykke er blitt til og ta høyde for man ikke regner feil, det vil da være lite personavhengig. Dersom man har et intervju må man ta høyde for potensielle forstyrrelser og tolkninger helt fra første kontakt med informanten. Dette vil da kreve mer analysing og tolkninger og blir derfor mer personavhengig. (Dalland, 2007, s. 86). Det er derfor viktig at forskeren er åpen om egne ferdigheter og eventuelle utfordringer. Dersom metoden er mer personavhengig er det også viktig å ta høyde for eventuelle personlige preg gjennom arbeidet (Dalland, 2007, s. 87).

3.1.2 Litteraturstudie som metode

Litteraturstudie identifiserer et undersøkelses spørsmål for så å forsøke å svare på dette ved hjelp av relevant litteratur og analyse på en systematisk måte. Gjennom å kombinere ulike litteratur sammen og analysere dette i ny kontekst kan det skape ny informasjon og ny belysning (Aveyard, 2018, s. 12). Litteraturstudie er viktig ettersom det søker og ønsker å summere litteraturen som allerede er tilgjengelig om emne. På denne måten slipper lesere å granske alle individuelle undersøkelser. Dette er viktig ettersom det øker mengde av litteratur som er tilgjengelig (Aveyard, s. 13). Litteratur og forskning alene kan være vanskelig å tolke, men flere forskninger og litteratur slått sammen kan gi svar på det store bilde (Aveyard, 2018, s. 14).

Jeg valgte å bruke litteraturstudie som metode ettersom jeg mener det vil belyse min problemstilling på best mulig måte. Jeg ønsket å se nærmere på den faglige kompetansen som allerede eksisterer og kunne sammenligne dette med hverandre. Jeg ønsket også å se på hva som er undersøkt og se på forskningsrapporter på hva som allerede er avdekket. Da jeg skulle velge metode var jeg også nødt for å se på den kvalitative og kvantitative metodetilnærmingen. Min problemstilling vil være vanskelig å belyse ved hjelp av tall eller andre målinger da den sikter etter mer faglige kunnskap og utfordringer knyttet til kompleksiteten i arbeid med relasjoner og mennesker. Statistikk hjelper å belyse min problemstilling og dens omfang, men det ville ikke blitt dekkende eller belysende nok. Jeg gjorde meg noen tanker om å intervjuer ulike fagpersoner for å se nærmere på deres meninger og kunnskap rundt problemstillingen. Denne metoden kunne vært brukt, men da ved en annen formulering av problemstillingen. Å intervjuer fagpersoner ville gitt mer innsikt i den profesjonelle rollen, dens kunnskap og erfaringer. Ettersom jeg ønsket å undersøke og trekke inn faglig kunnskap fra flere ulike relevante arenaer ble derfor kvalitativ metode for snevert. Jeg ønsket å kunne belyse problemstillingen min med flere refleksjoner fra ulike vinklinger. Dette gjelder skole og læreplaner, barn og deres erfaringer, voksne med tidligere erfaringer og fagpersoners kunnskap. For å kunne undersøke og belyse dette nærmere ble den beste metoden litteraturstudie.

Ved bruk av litteraturstudie kunne jeg se nærmere på forskningsartikler, politiske utfordringer, kulturelle holdninger, faglige utfordringer, faglig kunnskap og større intervjuer og målinger. Jeg ønsket å se på litteratur som tar for seg problemstillingen med ulike vinkler og ulike strategier. Jeg gjorde også en del søk etter litteratur før jeg begynte å skrive

oppgaven. I søkene avdekket jeg at det var mye relevant litteratur med ulike vinklinger som gjorde at oppgaven kunne best løses ved bruk av litteratur studie.

3.2 Datainnsamling

Jeg foretok søk fra 20.februar 2022 til 04.mars 2022 gjennom databasen "oria". Søkene ble gjort for å finne vitenskapelige artikler på norsk og engelsk. Søkene ble gjennomført med relevante søkeord relatert til ulike tilnærminger.

Søkeord som ble benyttet i søk var blant annet "avdekking seksuelle overgrep", "forebygge seksuelle overgrep", "seksualitet og tabu", "beskytte seksuelle overgrep" og "fortelling om seksuelle overgrep". I søkeperioden gikk det mye tid på å formulere riktige søkeord ettersom det resulterte i for mange treff eller ingen relevante treff. I søkene mine var det mange treff som omhandlet seksualitet og overgrep på norsk, men at mange av artiklene ikke omhandlet seksuelle overgrep av barn. Jeg valgte derfor å søke på engelsk. Noen av søkeordene som ble brukt var "sexual abuse children", "disclosure sexual abuse" og "childrens storys, sexual abuse". Søkene på engelsk ga veldig mange gode og relevante treff. Jeg forsøkte å spesifisere søkene med ulike inklusjons- og eksklusjonskriterier for å begrense treffene slik at det var overkommelig å lese gjennom. Disse kriteriene begrenset treffene noe, men det var fortsatt svært mange relevante treff på engelsk likevel.

3.2.1 Eksklusjons- og inklusjonskriterier

Problemstillingen er basislinjen på identifiseringen av relevante artikler og studier påpeker Aveyard (2018). Det er også viktig å være åpen for å finne annen relevant litteratur utenfor selve problemstillingen. Inklusjons- og eksklusjonskriterier er en hjelper for å identifisere hva man søker etter. Disse kriteriene hjelper å holde fokus på søksfasen og ordvalget i søkekriteriene (Aveyard, 2018, s. 53-54). Desto mer detaljerte inklusjons- og eksklusjonskriteriene er, vil strategien for søk bli rettet mer direkte til problemstillingen. Eksempler på inklusjonskriterier kan være utgivelsesår, språk eller publikasjonstype. Eksklusjonskriterier kan være tema formulering eller originalartikler (Aveyard, 2018, s. 55-56).

Jeg så på artikler med både kvantitativ og kvalitativ tilnærming. Dette gjorde jeg ettersom jeg kunne danne meg et bredere bilde av omfanget og kunnskapen om temaet. Statistikk ville

hjelpe meg å se hvor utbredt utfordringene og antallet er. Intervju ville kunne gi meg dypere detaljer fra menneskers egne erfaringer knyttet til kompleksiteten rundt tema. Temaer som gikk igjen i søk etter artikler handlet om seksuelt misbruk av mennesker i krig, seksuell trakassering og kulturelle problemer knyttet til seksualitet. Disse ble alle en del av eksklusjonskriteriene og ble utelukket før nærmere gjennomgang. Jeg ønsket også å se på relativt nye artikler og forholdt meg til publikasjoner gjort de siste fem eller årene, eldre artikler ble også en del av eksklusjonskriteriene. To faktorer som var essensielle og ble en del av inklusjonskriteriene var “overgrep” og “barn”. Dette var ettersom jeg ønsket å se på ulike tilnærminger som gjaldt seksuelle overgrep mot barn før fylte 18år.

Jeg synes det var vanskelig å finne gode søkeord for å få så mange relevante treff som mulig, mye av artiklene inneholdt voksnes historier om voldtekt. Disse var ikke aktuelle for meg, men kom opp i flere av søketreffene mine. I alle søkene mine var utgivelsesår filter, jeg valgte å sette årstall på 2016-2022. Alle artiklene mine ble funnet i tre forskjellige søk. Jeg var åpen i starten av søksfasen at jeg ønsket å finne artikler med ulike tilnærminger av temaet “taushet om seksuelle overgrep”. Tausheten om å snakke eller fortelle om seksuelle overgrep er sentral i min problemstilling for å kunne hjelpe barn å fortelle om seksuelle overgrep.

Den første artikkelen fant jeg ved bruk av søkeord “taushet seksuelle overgrep”, dette resulterte i 32 treff. Jeg la til fem relevante artikler for nøyere gjennomgang og endte på valg av en artikkel. På engelsk valgte jeg å bruke ulike søkeord “understand sexual child abuse” og “taboo sexual child abuse”. Jeg opplevde det som mer komplisert og søke på engelsk da det ga ufattelig mange treff. Jeg forsøkte ulike kriterier som fagområde og publikasjonsform, men endte likevel opp med flere 100 treff. Jeg valgte derfor å lese gjennom overskriftene for så å legge til de jeg syntes var relevante på huskelisten. Jeg hadde da 28 artikler, jeg valgte så å se nærmere på oppsummering og kontekst, før jeg landet på seks artikler. Disse leste jeg nøyere gjennom før jeg fant de to artiklene som passet best til min oppgave. Følgende artikler jeg valgte å anvende er:

1. *Langvarig taushet om seksuelle overgrep, Prediktorer og korrelater hos voksne som opplevde seksuelle overgrep som barn* av Iris M. Steine, Dagfinn Winje, Inger Hilde Nordhus, Anne Marita Milde, Bjørn Bjorvatn, Janne Grønli & Ståle Pallesen (2016).
2. *Pathways to understanding – How Adult Survivors of Child Sexual Abuse Came to Understand that they had been sexually abused* av Signe Hjelen Stige, Jorunn E. Halvorsen & Ellen Tvedt Solberg (2020).

3. *Children's rights and teachers' responsibilities: reproducing or transforming the cultural taboo on child sexual abuse?* Av Beate G. Gjerløw (2019).

Den først artikkelen valgte jeg ettersom den gikk dypere inn på latenstid og årsakssammenhenger til latenstid. Artikkelen gir både statistikk og flere faktorer fra informantene på årsak og kompleksitet. Artikkel to valgte jeg ettersom den tok for seg dypere intervju av utsatte for seksuelle overgrep. Det gir en dypere forståelse og flere indikatorer på årsaker, sammenheng og individualitet. Den siste artikkelen ble valgt ettersom den fokuserte på erfaringer og meninger fra lærere. Dette ga mer innsyn i hva lærere selv opplever og tenker om hvordan seksualitet og seksuelle overgrep kommer godt nok frem i skolen. Alle artiklene omhandlet i hovedsak det samme, nettopp taushet, tabu og kompleksiteten i å snakke, avdekke eller fortelle om seksuelle overgrep, men med ulike metoder og tilnærminger.

I form av funn av resultater er jeg også nødt til å være kritisk til en del av faktorene som kommer frem i de ulike artiklene. To av disse artiklene har hentet informanter som kommer fra støtte senter, dette kan være veldig bra ettersom de har erfaringer og gjerne bearbeidet traumene sine, slik at de har bedre selvforståelse til tausheten og latenstiden. Det kan også tenkes at disse informantene er ressurssterke mennesker som har søkt hjelp til bearbeiding og at de som aldri har kommet frem med sine fortellinger har en annen fortelling og tanker enn disse informantene. Jeg bør også være litt kritisk til å se på voksne sin erfaring som ser tilbake på sine traumer da de gjerne har en annen ubevisst opplevelse av dette nå, enn da de var barn. En annen svakhet når det kommer til den ene artikkelen er at informantene er fra 18-73år. Det kan godt tenkes at de eldste fra det intervjuet har en erfaring som ikke er særlig relevant til dagens utfordringer. Kunnskapen om overgrep har endret seg betraktelig de siste årene, blant annet med sosiale medier som faktor.

3.3 Analyse ved hjelp av en oversiktstabell

Å analysere funnene i form av en tabell danner man seg en detaljert forståelse av den informasjonen som er identifisert sier Aveyard (2018). Dette kan vise frem svakheter og styrker ved artiklene i sammenheng og hver for seg. Ulike tilnærminger vil være lettere synliggjort og oppsummeringen blir tydeligere i form av en enkel tabell. Denne prosessen blir kalt en tematisk analyse (Aveyard, 2018, s. 89). Jeg valgte å gjøre en tematisk analyse for å tydeliggjøre forskjellene og det sentrale funnet i hver og en artikkel. Mine tre artikler er

veldig forskjellige både når det gjelder emne, antall informanter og formål. Med en dypere gjennomgang ved å se på formål, metode, respondenter, oppsummering og konklusjon på de ulike artiklene påpekes det individuelle omfanget. Hovedpunktene som dannes ved å se på konklusjon og oppsummering viser også det sentrale tema som er felles ved artiklene, nemlig kompleksiteten knyttet til seksuelle overgrep. Dette vises gjennom ulike tema som tabu, latenstid, kunnskap og individualitet. Dette hjalp meg også til å danne meg et oversiktlig bilde av hvilke funn jeg har gjort.

	Artikkel 1	Artikkel 2	Artikkel 3
Forfatter, år	I. M. Steine, D. Winje, I.H. Nordhus, A. M. Milde, B. Bjorvatn, J. Grønli & S. Pallesen. (2016)	S. H. Stige, J. E. Halvorsen & E. T. Solberg. (2020).	B. G. Gjerløw (2019).
Tittel	Langvarig taushet om seksuelle overgrep, Prediktorer og korrelater hos voksne som opplevde seksuelle overgrep som barn	Phatways to understanding – how adult survivors of child sexual abuse came to understand that they had been sexually abused	Children's rights and teachers' responsibilities: reproducing or transforming cultural taboo on child sexual abuse
Formål	Undersøke latenstid og om latenstiden har sammenheng med symptomskår, sammenheng av alder og varighet	Hvordan kroppen er behjelpelig å innhente minner og bearbeide traumer.	Se på læreres egne tanker om kunnskapsforhold og formidling om seksualitet og overgrep.
Metode	Selvrapportert data, Kvalitativ og kvantitativ	Semi-strukturert intervju Kvalitativ	Telefon intervju Kvalitativ og kvantitativ
Respondenter og alder	508 18-73år	11 18-57år	64 Ingen alder informasjon
Sentrale	Årsakssammenheng	Erkjennelse og	Seksual undervisning,

tema	mellom latenstid og omfang av seksuelle overgrep	oppfattelse av seksuelle overgrep	kompetanse og erfaring
------	--	-----------------------------------	------------------------

3.4 Presentasjon av artiklene

Artikkel 1: *Langvarig taushet om seksuelle overgrep, Prediktorer og korrelater hos voksne som opplevde seksuelle overgrep som barn* av Steine et al, (2016).

Sammendrag: Artikkelen baserer seg på et studieprosjekt mellom de fire største senterne mot incest og seksuelle overgrep i Norge og universitetet i Bergen. Prosjektet ble kaldt “Longitudinal Investigation of Sexual Abuse” (LISA). Utvalget i undersøkelsen bestod av 508 respondenter i aldersgruppen 18-73år som hadde opplevd seksuelle overgrep som barn. Spørreskjemaene ble gitt ut til respondentene gjennom de ansatte på senterne.

Formålet med studie var:

- latenstiden fra første gang man ble utsatt for overgrep til man fortalte noen om overgrepene
- Sammenhengen mellom latenstid og sykdomskårer.
- Sammenheng mellom alder når overgrepene startet og varigheten av overgrepene
- Prediktorer for forskjeller i latenstid.

Latenstiden fra respondentene ble utsatt for seksuelt overgrep til de fortalte det for første gang varierte fra 0-55år, det gir en gjennomsnittstid på 17,2år. Studiet viste at det var sammenheng mellom alder ved utsatt overgrep og lengden på overgrepene. Desto yngre respondentene var da overgrepene startet desto lenger foregikk overgrepene. Konklusjon fra studiet og med oppfølgingsanalyser viser at barnet gjerne blir “fanget” i overgrepssituasjonen. Studiet viser at dette kan dreie seg om at overgriper gjerne er i familien eller en av foreldrene. Dette medfører momenter av lojalitetskonflikt og usikkerhet hos barnet. En annen faktor som konkluderes i undersøkelsen er at overgriper har større makt overfor et yngre barn og kan true eller skremme barnet til stillhet. De samme følelsene viser studiet er forbundet dersom overgriper er en kvinne.

Lav alder ved første overgrep, andre typer negative opplevelser i oppveksten og kjennskap til overgriperen ga også lengre latenstid. Steine et al, beskriver at funnene deres gir samsvar med tidligere kvantitativ forskning fra Clancy (2009). Det viser seg at mange av jentene som blir utsatt for seksuelle overgrep ikke skjønner hva de har blitt utsatt for, før ungdomsalder. Det kan derfor tenkes at latenstiden av tidlig alder ved utsatt seksuelt overgrep henger sammen med modningsnivå som forståelse, kunnskap og begreper. Tolkningen kan også tydes slik ettersom flesteparten av respondentene var over 18år første gang de fortalte om overgrepene, uavhengig av alder da det startet. Et velkjent fenomen som også vises her, er at barn som blir utsatt for seksuelle overgrep lider ofte av annen type omsorgssvikt som psykisk og fysisk vold. Dette påvirker også latenstiden viser undersøkelsen. Lengre latenstid er knyttet til større mentale helseproblemer som voksen.

Studiet gir sterke argumenter for at barn skal få kunnskap om seksualitet og seksuelle overgrep i tidligere alder. Dette ettersom studiet viser at barn venter svært lenge før de forteller om seksuelle overgrep og at de har lite kunnskap eller forståelse for hva de blir utsatt for. Studiet har sammenlignet med andre studier og det viser flere indikasjoner på at barn som mottar kunnskap om seksuelle overgrep forteller oftere og tidligere om egne overgrep. Studiet viser at ansvaret for å avdekke seksuelle overgrep ikke må ligge på barna, men på de voksne. Bant annet lærere, helsesykepleiere, tannlege og helsetjenester som jobber med barn over lengre tid må kartlegge og våge å spørre om seksuelle overgrep.

Artikkel 2: Pathways to understanding – How Adult Survivors of Child Sexual Abuse Came to Understand that they had been sexually abused av Stige et al. (2020).

Sammendrag: Artikkelen tar for seg semistrukturerte intervju fra åtte kvinner og tre menn. Meningen med undersøkelsen var å kartlegge hvordan voksne offer for seksuelle misbruk forstod at de hadde blitt seksuelt misbrukt. Analysen resulterte i tre hovedtemaer, *kroppens språk*: “la kroppen snakke”, *tvetydig av minne*: “å huske det katastrofale” og *møte en observant andre*: “betydningen av å bli sett og gjenkjent”. Funnene understrekte kompleksiteten av den individuelle prosessen ved å anerkjenne at man har blitt misbrukt. Funnene viste også innsyn i hvorfor det kan være vanskelig

å avdekke seksuelt misbruk og viktigheten av de profesjonelle til å hjelpe ofre for seksuelt misbruk.

Artikkelens undersøkelse fant sted i den nest største byen i Norge hvor det har vært stort fokus på avdekking av seksuelle overgrep. Denne artikkelen var en del av et større prosjekt av ulike prosesser som skulle avdekke seksuelle overgrep. Forfatterne av artikkelen hang opp postere på flere strategiske steder, også på støttesenter for seksuelle overgrep. Kriterier for å bli med i undersøkelsen var at informantene må være over 18 år og blitt utsatt for seksuelle overgrep før fylte 18 år. Etter å ha funnet potensielle informanter ble det grundigere undersøkelse av informantene. Kriteriene var at informanten ikke skulle være suicidal eller i fare for å bli trigget av intervjuene. Informantene kunne heller ikke være i en pågående psykose og måtte evne til å samtykke til undersøkelsen. Alderen på informantene strekte seg fra 18-57 år. Fem av informantene hadde blitt utsatt for seksuelle overgrep av hoved omsorgsgiver, to av utvida familie medlemmer og fire hadde ingen slektskap til sin overgriper. Målet i intervjuet var å søke etter konkrete eksempler, avklare forståelser og fokusere på prosessen av avsløring. Intervjuene varte i 60-105 min.

Resultatet viste at noe av kompleksiteten til forståelsen av overgrepet hang sammen med bekjentskapet til overgriperen. En annen faktor var avhengig av samfunnets oppmerksomhetsgrad og aksept av seksuelt misbruk. Flere av informantene kunne fortelle at de også var utsatt for omsorgssvikt og vold i tillegg til overgrep i hjemmet. Dette hadde en stor rolle for hvordan prosessen foregikk på å innse det de var utsatt for. Alle informantene kunne bekrefte det hadde hatt en stor effekt på deres liv og at det var noe de aldri kunne fjerne eller glemme.

“Kroppens språk” som var et av hovedtemaene ble det sagt fra informantene at kroppen var en viktig inngangsport til å forstå. Flere av informantene opplevde kroppen som en egen agent i prosessen til å huske og forstå at de var blitt seksuelt misbrukt. Fem av informantene opplever vedvarende psykiske helseproblemer fra tidlig alder, tre opplevde ikke psykiske helseproblemer før de var eldre. Alle informantene sa at de har erfaringer med angst, selvskading, søvnproblemer, nød og atferdsforstyrrelser. De kunne også meddele at det tok tid før de skjønnte linken mellom det seksuelle misbruket og de psykiske helsevanskene.

På “tvetydighet av minne” som var et annet tema ble det sagt at det var mangel på konsistent tilgang til det selvbiografiske minne og at ubehaget av minnene gjorde forståelsen vanskelig. Det ble også sagt at påtrengenheten av det traumatiske minne ble en hjelp i prosessen til å forstå at de hadde blitt seksuelt misbrukt. Seks av informantene sa at de undertrykte minnene som gjorde at de begynte ikke å huske før de var voksne. Informantene meddelte at det var skummelt og ubehagelig med flashbacks, og at minnenes tilgjengelighet varierte.

I møte med helsepersonell følte mange av informantene at det var en viktig arena. Det å bli sett, hørt og endelig forstått hjalp dem å prosessere erfaringene sine. Temaet “i møtet med andre” opplevde flere av informantene både på gode og vonde måter prosesser til å skjønne hva de hadde blitt utsatt for. Det å se reaksjoner fra andre kunne få dem til å innse hva de har blitt utsatt for, men også det å få omsorg og bli møtt av andre ga dem hjelp til å prosessere egne minner.

Artikkel 3: Children's rights and teachers' responsibilities: reproducing or transforming the cultural taboo on child sexual abuse? Av Beate G. Gjerløw (2019).

Sammendrag: Artikkelen diskuterer læreres forståelse av deres praksis og tilnærminger om seksuelle overgrep i videregående skoler i Norge. Spørsmålet i undersøkelsen er “i hvilken grad produserer eller transformerer samfunnsvitenskap lærere kulturelle tabuer om seksuelle overgrep”. Det ble foretatt telefonintervju med 64 samfunnsvitenskapelige lærere i 2018. Undersøkelsen i artikkelen avdekker at lærere ikke adresserer dette emne adekvat. Forfatteren tar også med seg et utsagn som er blitt sagt i dialog mellom lærere: “seksuell vold burde ikke være et tema i samfunnsvitenskap lære, vi har ikke tid til å håndtere konsekvensene”. Artikkelen bruker mye begrepet seksuell vold, og retter fokus på mer enn bare seksuelle overgrep, men også seksuelle regler, samtykker og seksuell helse. Konseptet om kulturell tabu er også relevant for forståelsen hvorfor seksuelle overgrep er delvis stilnet i samfunnsvitenskapelige bøker og nasjonale læreplan.

I undersøkelsen gjennom intervjuene kom det frem at det som var blitt snakket mest om i skoleåret 2017/2018 var bevegelsen “me-too”. Voldtekt blant unge og seksuelle overgrep var det som var blitt snakket minst om. Strafferammer og lovverket som beskytter innbyggere fra seksuell trakassering og misbruk ble snakket mer om enn

selve handlingene. 42% av informantene sa at de i liten eller i noen grad dekket emne om seksuelt misbruk gjennom læringen. En konsekvens som kom frem, var at flere av lærerne var nølende til å bruke tid på dette ettersom det er tidkrevende og håndtere eventuelle funn. 73% av informantene utaler også at den nasjonale læringsplanen i samfunnsvitenskap dekker ikke eller i liten grad seksuelt misbruk. En konsekvens av dette resultatet kan også skyldes at det er ulike tolkninger av det norske ordet for “misbruk”. En annen faktor kan være at læreplanene er for universalt utformet og gir grunnlag for egen tolkning.

66% av informantene sa at deres utdanning har liten relevans for læring om seksuell vold. Flere av informantene kunne fortelle om emosjonelle utfordringer da de også fryktet at de re-traumatiserte barn ved å snakke om seksuelt misbruk i klasserommet. De fryktet også å påføre potensielt stigma dersom en elev valgte å gå ut eller ville føle seg ubekvem. Gjerløw hevder i artikkelen at slik stillhet gagnar ingen. Det å ta opp seksuelt misbruk er en måte å ta barna seriøst og erkjenne at noen av barna har en mørk barndom. Gjerløw hevder også at slik stillhet må brytes dersom vi ønsker å motvirke forevigelsen av seksuelt misbruk. Lærere har muligheten til å gjøre dette, de har også en etisk plikt hevder Gjerløw. 74% av informantene mener bøkene inneholder for lite relevant informasjon om temaet. De fleste informantene forteller at de bruker boken fra pensum «Fokus» som er på 300 sider, denne boken inneholder bare en halv side om seksuell vold.

3.5 Studiens troverdighet

Å ta vurderinger om svakheter og styrker ved oppgaven er med å redegjøre kvaliteten for oppgaven, dette kalles også å være kritisk (Aveyard, s. 69).

For å kunne fremstille gode funn av datamateriale hevder Dalland (2007) at det er viktig å være kritisk og observant. For å trekke riktige konklusjoner er det viktig at man har et realistisk syn på verdien av data man har samlet inn. Det er viktig å stille spørsmål om vi kan ha oversett noe, savner vi opplysninger, relevante opplysninger knyttet til situasjonen som skal belyses eller om vi kan ha på oss “briller” som gjør oss “nærsynte” på situasjonen (Dalland, 2007, s. 123).

Det er to sider av kildekritikk hevder Dalland (2007), den første omhandler hjelp til å fremskaffe litteratur. Det vil si litteratursøking eller kildesøking til å finne det som best mulig

kan belyse din problemstilling. Den andre siden omhandler redegjørelse for den litteraturen som er anvendt i oppgaven (Dalland, 2007, s. 64). Kildekritikk er avgjørende når du skriver en oppgave, men er også grunnleggende i utøvelse av yrket. Det å vite hva man ikke har faglig grunnlag til å svare på er en viktig side av kildekritikk (Dalland, 2007, s. 71).

Jeg var fokusert på å finne artikler som var relativt nylig forsket på og som ville gi relevant informasjon til min oppgave. Ved hjelp av eksklusjons- og inklusjonskriterier vil jeg påstå jeg har vært kritisk til artiklene jeg har valgt. Jeg valgte bevisst å velge artikler som var fremstilt på ulike måter nettopp for å belyse problemstillingen min i et større felt. Alle artiklene jeg valgte omhandlet tilnærming til seksuelt misbruk, men med ulike synsvinkler for å kunne danne bedre kunnskap om problemstillingen. Jeg har hatt fokus på å være bevisst rundt mine subjektive meninger slik at de ikke skal påvirke min oppgave. Grunnen til at jeg har valgt å bruke mye pensum fra Søftestad og Aasland er for de er de mest sentrale og fremad innen feltet. De har begge mange års erfaringer og går grundig til verks i kunnskap om temaet. De påpeker også kompleksiteten av manglende kunnskap.

4. DISKUSJON

Fra artiklene mine har jeg avdekket sentrale tema som lang latenstid, kompleksitet rundt det traumatiske minnet og formidling av kunnskap og undervisning. Med kompleksitet rundt det traumatiske minnet referer jeg til prosessen av å oppfatte og innse at man har blitt utsatt for overgrep. En viktig faktor som påvirker å avdekke overgrep er taushet fra ofrene. Felles fra teoridelen og artiklene er kompleksiteten knyttet til taushet som påvirker avdekkingen av overgrep. Jeg vil derfor knytte sammen kunnskap fra pensum og artiklene i drøftingen. Jeg vil gå nærmere inn på faktorer knyttet til taushet fra barna og hvordan dette er i sammenheng med deres egen oppfattelse. Videre vil jeg trekke inn formidling av kunnskap og skolens rolle. Avslutningsvis vil jeg diskutere voksnes oppfattelse og barns stemme.

4.1 Barnas taushet knyttet til seksuelle overgrep

Noe å ha til ettertanke er funn fra Stige et al. (2020) sin forskning som viser 50% av barna som blir utsatt for overgrep ikke stempler seg selv som ofre. Barn kan ikke fortelle om overgrep dersom de ikke vet at de har blitt utsatt for det. Funnene i Steine et al. (2016) sin undersøkelse viser til lav alder ved overgrep gir ofte lang latens tid. Dette kan dreie seg om barnets utvikling, kunnskap og modningsnivå. Kvalitativ forskning som brukes i undersøkelsen referer til at jenter som har blitt utsatt for seksuelle overgrep gjerne ikke innser hva de har blitt utsatt for før de treffer ungdomsskolealder (Steine et al. 2016).

Flere av respondentene i Stige et al (2020) sin undersøkelse kan fortelle at minnene fra overgrepene er av så overveldende karakter at de forstyrrer prosessen av langtids- og korttidsminnet. Dette er fragmentert med flash-backs, unngåelse og fortrenning. Det traumatiske minnet kan være så overveldende at respondentene forteller at minnene fortrennes bort, både bevisst og ubevisst. Vanlige livsopplevelser kan være med å vekke liv i de traumatiske minnene eller innvirke i oppfattelsen. Dette kan være seksual undervisning i skolen, media, fødsler eller terapi (Stige et al., 2020). Sanner (2020) sier at barn forteller om at kvalmen og smertene i kroppen ble ikke forstått i sammenheng før de var unge voksne og oppdaget hva de var blitt utsatt for (Sanner, 2020, s. 104-105).

Dersom barnet har oppfattet eller vet at de selv blir utsatt for seksuelle overgrep kan de likevel unnlate å fortelle dette til noen. Årsaker som Steine et al. (2016) referer til er blant annet lav alder ved overgrep kan også føre til at overgrepene varer over lengre tid. Overgriper er ofte i familie noe som kan medføre lojalitetskonflikt og frykt hos offeret som fører til

taushet. Som både Søftestad (2018) og Steine et al. (2016) nevner har også overgriper større makt ved yngre barn og kan i større grad overtale eller true barnet til stillhet. Søftestad (2018) mener også at tabu av traume medfører lengre taushet og mer vedvarende psykiske påkjenninger hos offeret. Det er vanskelig for barnet å navngi og forstå hendelser som det ikke blir snakket om. Tabu og skam kan påvirke barnet både i prosessen til å fortelle, men også i det å erkjenne minnene og traumene (Søftestad, 2018, s. 76).

Funn fra Stige et al. (2020) og Steine et al (2016) sin undersøkelse viser at overgrep ofte henger sammen med annen type omsorgssvikt som blant annet psykisk og fysisk vold. Dette er med på å hindre barnas trygge rammer og plattform som gjør at barna ikke vet hvem de kan fortelle dette til (Stige et al. 2020). Som Søftestad (2018) påpeker går den første fortellingen om overgrep som oftest til mødre, venner eller andre privat personer (Søftestad, 2018, s. 136). Det å ha trygge omsorgspersoner har en stor rolle for å få barn til å fortelle om seksuelle overgrep sier Aasland (2014). Barn tester ofte ut voksne med å fortelle små sannheter for å sjekke de voksne sine reaksjoner før de forteller hele sannheten (Aasland, 2014, s. 71).

4.2 Kunnskap om seksuelle overgrep

Barn som har blitt utsatt for seksuelle overgrep forteller at de har manglende kunnskap sier Sanner (2020). Flere utsatte barn forteller at de savnet å vite hva seksuelle overgrep, kroppskrenkelser og andre handlinger er, samt hva voksne har lov til og ikke. Andre faktorer barn påpeker er at de ikke visste hvem de kunne fortelle det til og hva som skulle skje i ettertid. Flere av barna beskytter derfor seg selv ved å ikke fortelle (Sanner, 2020, s. 28). Det barn lærer om seksualitet i barndommen videreføres også til tenårene og gjerne til voksen alder nevner Aasland (2015). Barnets opplevelser for negative holdninger knyttet til kropp og seksualitet vil vær med å forme barnets utvikling (Aasland, 2015, s. 73). Kunnskap om seksualitet henger også sammen med kunnskap om seksuelle overgrep. Her igjen kan vi trekke inn tabu og skam som både Hegge og Søftestad mener spiller en stor rolle når det gjelder kunnskapsutvikling og taushet. Som Hegge (2018) sier trenger barn kunnskap og ord for å kunne sette egne grenser (Hegge, 2018, s. 14).

Fagfolk trenger også kunnskap fra utsatte barn påpeker Søftestad (2018). Som nevnt tidligere trenger vi kunnskap for å kunne beskytte barna og avdekke overgrep. Barna behøver også de voksne for å bearbeide de tause overgrepene, og vi må forebygge nye overgrep. Voksne har

et ansvar til å formidle og kommunisere med barn hva som er lov og ikke knyttet til krenkelser av kropp, seksualitet og hva barn skal gjøre dersom de blir utsatt for dette (Søftestad, 2018, s. 54). Studie til Stige et. al. (2016) gir sterke argumenter for at barn skal få kunnskap om seksualitet og overgrep i tidligere alder. Funn i deres artikkel viser at de fleste barn forteller ikke om overgrep før de har passert 18år. I samspill med andre studier Stige et al. referer til så er det flere indikasjoner på at barn som har kunnskap om seksualitet og overgrep forteller om dette tidligere (Stige et. al. 2016). Kunnskapsdepartementet ønsker også at det skal være større samarbeid mellom de høyere utdanningene som sosialfag, politi, helsefag, lærere og spesialpedagoger. Ved å styrke samarbeidet ønskes det å skape bedre innsikt både i eget arbeid og ved andre yrkes fagområder (Lanzarote-konvensjonen, 2019, s. 20).

4.2.1 Skolens undervisning om seksualitet

Lærerne i undersøkelsen til Goldschmidt-Gjerløw (2019) opplever at elevene ikke får den rette muligheten til å diskutere temaer knyttet til seksualitet i klassen. Lærerne påpeker flere faktorer som spiller inn blant annet tidskapasitet, pensum og egen kunnskap. Fokuset om overgrep i media opplever de som økende, men de føler likevel de ikke klarer å adressere temaet skikkelig grunnet samfunnstabu. Nødvendig kunnskap og erfaring om temaet opplever de som manglende. Dette medfører at de er usikre på hvordan de skal legge temaet frem i klasserommet. Lærerne kjenner på frykt for å påføre barn re-traumatisering, samt stigma og skam. Det er også knyttet bekymring for avdekking og håndtering med manglende kapasitet (Goldschmidt-Gjerløw, 2019). Regjeringen utvikler stadig vekk ulike rammeplaner og utdanningsplattformer for å kunne gi dekkende kunnskap om seksualitet. Tiltakene skal løfte opp kunnskap og fokus for å kunne avverge og beskytte barn mot seksuelle overgrep og vold (Snakk om det, 2016 s. 13).

Rammeplanene utviklet fra regjeringen stiller krav til skolene å være bevisste på at barn kan være utsatt for seksuelle overgrep. Den nåværende tiltaksplanen retter fokus på kompetansemål knyttet til grensesetting, seksualitet, respekt, kjønnsroller og identitet. Det er også fokus på uønsket seksuell kontakt, seksuelle overgrep og hvordan dette blir fremstilt i media (Lanzarote-konvensjonen, 2019, s. 18).

4.3 Voksne sin oppfatning av barns signaler

Ett stort antall studier viser at barn som oftest forteller om seksuelle overgrep dersom de blir spurt direkte sier Søftestad (2018). Det er derfor utrolig viktig at fagfolk og voksne åpner opp for muligheten til barn til å kunne dele deres erfaringer (Søftestad, 2018, s. 136). Voksne sine reaksjoner kan variere voldsomt når det kommer til barns leker og signaler mener Aasland (2015). Fagpersoner, ansatte i skolen og andre voksne kan ha ulik mening og oppfatning når det kommer til disse lekene i skolen og på fritiden. Aasland mener dette knyttes til hvordan leken defineres og om den forbindes med voksen seksualitet eller barnlige uskyldige leker (Aasland, 2015, s. 69-70). Skundberg (2020) sier også noe om at det er ikke den uskyldige leken som er farlig eller skadelig, men vi har grunn til å vekke bekymring dersom barnet ikke lar seg avlede eller stanse den (Skundberg, 2020). Ettersom det også tidligere er nevnt forsøker barn å teste ut voksne før de forteller alt. Det er derfor viktig å være bevisste på hvordan vi reagerer på disse lekene mener Aasland (2015) da det kan sette spor i barnet.

Barn kan uttrykke signaler med smerteuttrykk på ulike måter, enten det er bevisst eller ubevisst sier Aasland (2014). Barnet kan være veldig lykkelig hele tiden, kreve mye oppmerksomhet og kjærlighet. Andre signaler kan være at barnet isolerer seg, fraskyver seg omsorg eller havner stadig i konflikter. Det kan også være mer fysiske tegn som magesmerter, hodepine, urinveisinfeksjon, avføringsvansker eller smerter i underlivet. Disse ulike signalene er ikke knyttet kun til seksuelle overgrep, det kan også være tegn på andre typer traumer (Aasland, 2014, s. 79-81). Respondentene i Stige et al. (2020) sier også at de hadde ulike smerter og symptomer i tidlig alder og gjennom oppveksten. Barna innså ikke før i senere alder at dette hang sammen med overgrepene. Dette kunne være tegn som sinne, tilbaketrekning eller at de opplevde seg nedtrykt. Som Søftestad (2018) påpeker har voksne lett for å fraslå seg mistanker om seksuelle overgrep. Dette mye grunnet at å mistolke slike signaler kan gi katastrofale konsekvenser eller at det er ubehagelig grunnet vår kulturelle oppfattelse. For å kunne hjelpe disse barna er det viktig at fagfolk er observante og bevisste rundt egne tolkninger og handlinger. Det er viktig for barna at vi voksne hjelper å tyde disse sammenhengene og beskytter barna mot overgrep (Søftestad, 2018, s. 65).

Voksne kan også være usikre på hvordan og når de skal snakke med barn om seksualitet nevner Aasland (2015). Noen voksne kan tenke det er naturlig å vente til barnet selv spør, mens barn tenker den voksne forteller når tiden er inne. Barn kan være nysgjerrige og undrende selv om de ikke tar initiativ til å spør (Aasland, 2015, s. 77). Noen av respondentene i Stige et al (2020) sin undersøkelse snakket om opplevelsen i møte med

andre. De kunne referere tilbake til hendelser der voksne rundt dem kunne oppfatte at noe var galt ved å signalisere med blick eller væremåte. Det var også hendelser hvor andre voksne kunne se hva som skjedde, men at de ikke tok samtalen videre opp med barnet. Grunnet samfunnets tabu og usikkerhet valgte barnet derfor å leve i stillhet med overgrepene. Det å være oppmerksom og løfte kunnskap om seksualitet kan være fremmede for avdekking.

4.3.1 Barns stemme

Barn som har fortalt om seksuelle overgrep forteller at de føler ofte de mister kontroll på sin egen situasjon sier Sanner (2020). Det vil si at barn opplever at de forteller noe til en voksen de er trygge på og at dette kjapt blir tatt videre uten barnets vilje. Barn forteller at de ofte trenger tid til å venne seg til å fortelle om de vonde opplevelsene, gjerne også til den samme personen flere ganger. At voksne kjapt kommer med løsninger til problemene kan føles overveldende og gjerne motsatt av det barnet selv føler det trenger (Sanner, 2020, s. 77. 89).

Barn har hundre språk og kommunisere på, og dersom vi tvinger barna til å snakke samme språk som de voksne hender det vi mister informasjon påpeker Sjøftestad (2018). Barn viser signaler og uttrykker seg gjennom tonefall, bevegelser, tempo, blick, mimikk, lyder, lek osv. Noen signaler kan være ganske tydelige, mens andre signaler kan tolkes på flere måter. Det kan være krevende for den voksne og se den konkrete virkeligheten fra barnets ståsted (Sjøftestad, 2018, s. 161-163). Videre påpeker Sjøftestad at det er barna som er hovedpersonen i arbeidet med overgrepssaker, men det er ingen selvfølge at barna får muligheten til å bidra som et subjekt med egen kompetanse. Det er lett for voksne og bli døde blant alle de voksnes stemmer og ulike lovverk. Det er også en rekke spørsmål som må stilles før en involverer barnets kilde til informasjonen (Sjøftestad, 2018, s. 158). Som funn i Goldschmidt-Gjerløw (2019) sin artikkel viser statistikk at seksualitet og ulike drøftinger rundt dette har liten plass i skolen. For at barn skal kunne snakke og fortelle er vi nødt for å gi dem plattformen og spillerommet for å kunne utdype dette.

5. AVSLUTNING

Oppsummert gjennom oppgaven vises det stor kompleksitet i det å avdekke seksuelle overgrep. Det er flere faktorer som henger sammen og påvirker det å få barn til å fortelle om seksuelle overgrep. Manglende informasjon til barna om seksualitet og kropp gjør at det er flere barn som ikke vet at det de blir utsatt for ikke er lov. Lojaliteten mellom bekjentskap og overgrep gjør det traumatisk og vanskelig for barnet å forstå selve hendelsen. Traumene rundt minnet, skam og tabu gjør det vanskeligere for barn å snakke om. Som nevnt i artiklene både fra tidligere ofre, lærere og regjeringen viser det ønsket fokus på å formidle kunnskap om seksualitet, overgrep og seksuell helse. Som også nevnt er det stor kompleksitet hvordan dette formidles og snakkes om grunnet ulike kulturer, tabu, skam og egne opplevelse. Jeg har hatt flere gode refleksjoner og øyeblikk gjennom prosessen og kunnskapen jeg har fått gjennom å skrive denne oppgaven. Jeg opplever selv hvor vanskelig det er å lese, høre historier og snakke om overgrep. Jeg tenker barna trenger hjelp til å løfte sin stemme. De trenger hjelp til å forstå at det de blir utsatt for ikke er lov. Barna trenger å vite at det ikke er deres feil og at de ikke skal bære skam for noe de selv blir utsatt for.

Jeg opplever det er økende kompetanse og bevissthet rundt emne, men kunnskapen har et snevert felt innen litteraturen. Etter min oppfatning av kompetansemålene kommer ikke lærdom om sex og overgrep tydelig nok frem før ungdomsskolealder. Gjennomsnittlig alder ved første overgrep er 11 år viser Bufdir. Er det ikke avgjørende at yngre barn også har mer av denne kunnskapen som et ledd i å avverge overgrep?

6. LITTERATURLISTE

- Aasland, M. W. (2014). *“-Si det til noen-” en bok om seksuelle overgrep mot barn og unge.* Cappelen Damn akademisk. ***160 sider.**
- Aasland, M. W. (2015). *Barna og seksualiteten.* Cappelen Damm Akademisk. ***100 sider.**
- Aveyard, H. (2019). *Doing a literature review in health and sosial care: A practical guide.* (fourth edition). Open university press.
- Barne- og familiedepartementet (2019). *Beskyttelse av barn mot seksuelt misbruk og utnyttning.* (Q-1250 B). Regjeringen.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/f8802f1e89c64db2a23b603d2be49829/rapp-ort-lanzarote-konvensjon-no.pdf> ***53 sider.**
- Borge, A, I, H. (2003). *Resiliens: Risiko og sunn utvikling.* Gyldendal Akademisk ***30 sider**
- Bufdir. (2021, 01. september). *Seksuelle overgrep mot barn:* Oppvekststatus.
https://www.bufdir.no/statistikk_og_analyse/oppvekst/vold_og_overgrep_mot_barn/seksuelle_overgrep_mot_barn/#heading5215 ***3 sider.**
- Dalland, O. (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter* (4. utg.) Gyldendal Akademisk
- Hegge, B. (2018). *Med hjerte for seksualiteten: Veiledning til sunn seksuell helse hos barn og unge.* Hertervig Forlag. ***150 sider.**
- Helgesen, L. A. (2015). *Menneskets dimensjoner, lærebok i psykologi.* (2utg.) Høyskoleforlaget
- Helse- og omsorgsdepartementet (2016). *Snakk om det!* (I-1175 B) Regjeringen.
https://www.regjeringen.no/contentassets/284e09615fd04338a817e1160f4b10a7/strategi_seksuell_helse.pdf ***64 sider**
- Nordanger, D. Ø. & Braarud, H. C. (2020). *Utviklingstraumer: Regulering som nøkkelbegrep i en ny traumepsykologi.* (4. Opplag) Fagbokforlaget.
- RVTS-SØR <https://rvtssor.no/filer/backup/Traumeguiden2.pdf> ***18 sider**
- Sanner, M. (2020). *Kloket om vold og overgrep: Kunnskap direkte fra 500 barn med erfaring fra vold og overgrep.* Universitetsforlaget. ***150 sider.**

Skundberg, Ø. (2020). Hvordan forstå barns aldersnormale seksualitet i barnehagen? I

Nordisk tidskrift for pedagogikk og kritikk, 6.

<https://pedagogikkogkritikk.no/index.php/ntp/article/view/1646> *15 sider

Steine, I. M., Winje, D., Nordhus, I. H., Milde, A. M., Bjorvatn, B., Grønli, J. & Pallesen, S.

(2017) Hvorfor tar det så lang tid å fortelle om seksuelle overgrep? I *tidskrift for*

Norsk psykologi forening, 55(2), 204-208. [https://www.nok-sorvest.no/wp-](https://www.nok-sorvest.no/wp-content/uploads/2021/02/Hvorfor-tar-det-sa-lang-tid-a-fortelle-om-seksuelle-overgrep.pdf)

[content/uploads/2021/02/Hvorfor-tar-det-sa-lang-tid-a-fortelle-om-seksuelle-](https://www.nok-sorvest.no/wp-content/uploads/2021/02/Hvorfor-tar-det-sa-lang-tid-a-fortelle-om-seksuelle-overgrep.pdf)

[overgrep.pdf](https://www.nok-sorvest.no/wp-content/uploads/2021/02/Hvorfor-tar-det-sa-lang-tid-a-fortelle-om-seksuelle-overgrep.pdf) *4 sider

Steine, I. M., Winje, D., Nordhus, I. H., Milde, A. M., Bjorvatn, B., Grønli, J. & Pallesen, S.

(2016) Langvarig taushet om seksuelle overgrep. Prediktorer og korrelater hos voksne

som opplevde seksuelle overgrep som barn. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*,

53(11), 889-899. [https://psykologtidsskriftet.no/vitenskapelig-](https://psykologtidsskriftet.no/vitenskapelig-artikkel/2016/11/langvarig-taushet-om-seksuelle-overgrep)

[artikkel/2016/11/langvarig-taushet-om-seksuelle-overgrep](https://psykologtidsskriftet.no/vitenskapelig-artikkel/2016/11/langvarig-taushet-om-seksuelle-overgrep)

Stige, S., H., Halvorsen, J., E. & Solberg, E., T. (2020) Pathways to understanding – How

Adult Survivors of Child Sexual Abuse Came to Understand that they had been

Sexually Abused. I *Journal of Child Sexual Abuse*, 29(2), 205-221 [https://www-](https://www-tandfonline-com.ezproxy.uis.no/doi/full/10.1080/10538712.2019.1643432)

[tandfonline-com.ezproxy.uis.no/doi/full/10.1080/10538712.2019.1643432](https://www-tandfonline-com.ezproxy.uis.no/doi/full/10.1080/10538712.2019.1643432)

Søftestad, S. (2018). *Grunnbok i arbeid med seksuelle overgrep mot barn*.

Universitetsforlaget. *280 sider.

WHO (2017, 20. September) *Sexual health and its linkages to reproductive health: an*

operational approach. Hentet fra WHO: [file:///home/chronos/u-](file:///home/chronos/u-60eacc88dc9216e00a255867b19b6e7fb6c0433a/MyFiles/Downloads/9789241512886-eng.pdf)

[60eacc88dc9216e00a255867b19b6e7fb6c0433a/MyFiles/Downloads/9789241512886](file:///home/chronos/u-60eacc88dc9216e00a255867b19b6e7fb6c0433a/MyFiles/Downloads/9789241512886-eng.pdf)

[-eng.pdf](file:///home/chronos/u-60eacc88dc9216e00a255867b19b6e7fb6c0433a/MyFiles/Downloads/9789241512886-eng.pdf) *12 sider

Selvvalgt pensum: 1039